

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ नुसार
पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभागातील
(खुद्द), पदांकरीता दिव्यांगासाठी पदे सुनिश्चित
करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग
क्रमांक :- आस्था-२०१८/प्र.क्र. २८६/आस्थापना
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- १७ जून, २०२१.

- वाचा:-** १) दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६
२) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन परिपत्रक क्र. दिव्यांग-२०१९/
प्र.क्र.२५१/दि.क.२, दि. १२.११.२०२०
३) केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची
दि. ०४.०१.२०२१ ची अधिसूचना
४) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्र.दिव्यांग- २०१३/प्र.क्र.२५१/
दि.क्र.२, दि. ०७.१०.२०१६.
५) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्र.दिव्यांग- २०१९/प्र.क्र.३५/
दि.क्र.२, दि. ०२.०२.२०२१.
६) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाचे अ.शा.प.क्र.दिव्यांग -२०२१/संकीर्ण ११/दि.क.२
दिनांक २१.०५.२०२१ चे पत्र
७) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाचे पत्र.क्र.दिव्यांग -२०२१/संकीर्ण ११/दि.क.२
दि. ०१/०६/२०२१

प्रस्तावना:-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ कलम ३३ नुसार दिव्यांगासाठी शासन सेवेतील पदांची पदसुनिश्चिती करणे आवश्यक आहे. यासाठी केंद्र शासनाने दि.४.०१.२०२१ च्या अधिसूचनेन्वये दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी करून सदर यादी केंद्र शासनाच्या www.disabilityaffairs.gov.in य संकेतस्थळावर Policy/Act/Rules-Notification येथे List Of Post Identification Suitable for Persons with Benchmark Disability notified on ०१.०१.२०२१ या शिर्षाखील प्रसिध्द केली आहे. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने दि.०७.१०.२०१६ च्या शासन निर्णयान्वये, राज्यशासनाच्या आस्थापनेवरील पदे दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करण्याबाबतच्या सूचना निर्गमित केल्या आहेत. संदर्भ क्र.५ येथील शासन निर्णयातील निर्देशास अनुसरून पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभागांच्या पदांचे पदसुनिश्चिती करण्यासाठी सादर केलेला प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय:-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी दि. ०४.०१.२०२१ च्या अधिसूचनेन्वये दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी प्रसिध्द केलेली आहे. केंद्र शासनाने दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेली गट "अ" ते गट "ड" मधील जी पदे राज्य शासनाच्या आस्थापनेवर आहेत अशी पदे, सदर अधिसूचनेतील सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दि. ०२.०२.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयातील मुद्दा क्र .क नुसार संवर्गाची पदे पदसुनिश्चितीसाठी सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिपत्याखालील गठीत तज्ञ समितीच्या मान्यतेसाठी सादर केला होता.

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दिनांक ०१.०६.२०२१ च्या पत्रान्वये तज्ञसमितीने पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग (खुट) तांत्रिक संवर्गातील व शिपाई संवर्गातील पदांच्या सोबत जोडलेल्या विवरणपत्र “अ” मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे ४ संवर्गातील पदे दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित करण्यात येत आहे.

३. सदर शासन निर्णय, केंद्र शासनाच्या केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दि. ०४.०१.२०२१ ची अधिसूचना व सामाजिक न्याय विभागाच्या दि. ०२.०२.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सूचनेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्र. २०२१०६१७१७२१४९०२०४ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सहपत्र:- विवरणपत्र-अ

(मनोहर बंदपट्टे)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. मंत्री (पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग) मंत्रालय, मुंबई,
४. मा. राज्यमंत्री (पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग) मंत्रालय, मुंबई,
५. मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. मा. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
७. मा. प्रधान सचिव, (पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग) मंत्रालय, मुंबई,
८. आयुक्त, दिव्यांग कल्याण , आयुक्तालय, पुणे,
९. उप सचिव (पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग), मंत्रालय, मुंबई
१०. निवडनस्ती.

विवरणपत्र अ

राज्य शासनाच्या सेवेतील शासकीय /निमशासकीय कार्यालयांच्या आस्थापनावरील पदांची दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ व सामान्य प्रशासन विभागाच्या दि.२९.०५.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार पदसुनिश्चिती करणेबाबत

अ.क्र.	वर्ग	पदनाम	शारिरीक पात्रता	दिव्यांग प्रवर्ग	सदर पदांची जबाबदा-या व कर्तव्ये	शेरा
१)	अ	संचालक	S,ST.W.MF.RW.SE.H,C	१)LV २) HH ३) OL,OA, LC,AAV,DW ४)ASD(M), SLD,MI ५)MD including a to d above	पर्यावरण संवर्धन व संरक्षण याबाबत प्रस्ताव व योजना तयार करणे, राज्याचे पर्यावरण धोरण ठरविण्यास मदत करणे, पर्यावरण संवर्धन व संरक्षणासाठी अधिसूचना, कायद्याचे प्रारूप तयार करण्यास शासनास मदत करणे, पर्यावरण संवर्धन व संरक्षण इ.साठी उपाययोजना आखणे, विकास प्रकल्पांची व औद्योगिक प्रकल्पांची पर्यावरण आघातमूल्यांकन करून पर्यावरणावर होणारा विपरीत परिणाम कमी करण्यास उपाययोजना सुचविणे, पर्यावरण (संरक्षण) कायदा ,१९८६ व त्या अंतर्गत प्रकाशित केलेल्या अधिसूचनांची राज्य स्तरावर अंमलबजावणी करणे, पर्यावरण अनुमतीतील अटीचे अनुपालनाबाबत संनियंत्रण करणे, तसेच मंत्रालयीन न्यायालयीन व विधीमंडळ संबंधित कामकाज पार पाडणे.	
२)		शास्त्रज्ञ श्रेणी-१	S,ST.W.MF.RW.SE.H,C	१)LV २) HH ३) OL,OA, LC,AAV,DW ४)ASD(M), SLD,MI ५)MD including a to d above	१) औद्योगिक व विसासासंबंधीच्या प्रकल्पांची तांत्रिक पडताळणी करणे २) वातावरणीय प्रदुषण , प्रदुषण नियंत्रणाचे तंत्र, स्वच्छ उत्पादनाचे तंत्र इत्यादीची माहिती गोळा करणे व ते सर्वसामान्यपर्यंत /बिगर शासकीय संघटनापर्यंत पोहचविण्याचे काम करणे ३) पर्यावरणाचे शिक्षण व त्यासंबंधीची जनजागृती कार्यक्रमाची महाराष्ट्र राज्यामध्ये संयोजना करणे. ४) जल कायदा १९७४ , हवा कायदा१९८१ आणि घातक कचरा कायदा १९८९ या कायद्यातर्गत केलेल्या अपिलांचा अभ्यास करणे ५) सागरतटीय विभागामधील विकासासंबंधी वने व पर्यावरण मंत्रालय (MOEF) भारत सरकार, नवी दिल्ली यांनी केलेल्या सी.आर.झेड (CRZ) अधिनियमांच्या शर्ती पाहणे	

				<p>६) घातक घनकचरा विल्हेवाटीच्या जागेचे EIA अभ्यासणे व अध्यादेश काढणे</p> <p>७) घातक रसायनाचा साठा, हाताळणी व वापर अपघात प्रतिबंध करून वातावरणाचे प्रदुषण टाळणे</p> <p>८) जिल्हा अधिका-यांच्या बरोबर जेथे मोठ्या प्रमाणात घातक पदार्थाचे उत्पादन करणारे कारखाने आहेत तेथे बाह्य आपत्कालीन व्यवस्थापन कामासाठी सहकार्य करणे</p> <p>९) आपत्कालीन व्यवस्थापनाची योजना तयार करणे कि जेथे नैसर्गिक आपत्ती उदा.भुंकप,हवाई अपघात पूर इ.मा.जिल्हाधिका-यांच्या सहकार्याने नैसर्गिक आपत्ती उदा.भुंकप, हवाई अपघात, पूर, इ.साठी आपत्कालीन व्यवस्थापनाची योजना तयार करणे</p> <p>१०) प्रत्येक जिल्ह्यासाठी पर्यावरणाच्या सद्यस्थितीबाबत अहवाल बनविणे</p> <p>११) वेगवेगळ्या जिल्ह्यामध्ये पर्यावरण वाहिनीच्या कामासाठी समन्वय साधणे</p> <p>१२) राष्ट्रीय नदी संवर्धन कृती आराखडा राज्यातील गोदावरी व कृष्णा नद्या स्वच्छतेसाठी समन्वय करणे</p> <p>१३) विधानमंडळाशी संबंधित कामकाज</p>	
३)	शास्त्रज्ञ श्रेणी-२	S,ST.W.MF.RW.SE.H,C	<p>१) LV</p> <p>२) HH</p> <p>३) OL,OA, LC,AAV,DW</p> <p>४) ASD(M), SLD,MI</p> <p>५) MD including a to d above</p>	<p>१) औद्योगिक व विसासासंबंधीच्या प्रकल्पांची तांत्रिक पडताळणी करणे</p> <p>२) वातावरणीय प्रदुषण , प्रदुषण नियंत्रणाचे तंत्र, स्वच्छ उत्पादनाचे तंत्र इत्यादीची माहिती गोळा करणे व ते सर्वसामान्यपर्यंत /बिगर शासकीय संघटनापर्यंत पोहचविण्याचे काम करणे</p> <p>३) पर्यावरणाचे शिक्षण व त्यासंबंधीची जनजागृती कार्यक्रमाची महाराष्ट्र राज्यामध्ये संयोजना करणे.</p> <p>४) जल कायदा १९७४ , हवा कायदा १९८१ आणि घातक कचरा कायदा १९८९ या कायद्यांतर्गत केलेल्या अपिलांचा अभ्यास करणे</p> <p>५) सागरतटीय विभागामधील विकासासंबंधी वने व पर्यावरण मंत्रालय (MOEF) भारत सरकार, नवी दिल्ली यांनी केलेल्या सी.आर.झेड (CRZ) अधिनियमांच्या शर्ती पाहणे</p>	

					<p>६) घातक घनकचरा विल्हेवाटीच्या जागेचे EIA अभ्यासणे व अध्यादेश काढणे</p> <p>७) घातक रसायनाचा साठा, हाताळणी व वापर अपघात प्रतिबंध करून वातावरणाचे प्रदुषण टाळणे</p> <p>८) जिल्हा अधिका-यांच्या बरोबर जेथे मोठ्या प्रमाणात घातक पदार्थाचे उत्पादन करणारे कारखाने आहेत तेथे बाह्य आपत्कालीन व्यवस्थापन कामासाठी सहकार्य करणे</p> <p>९) आपत्कालीन व्यवस्थापनाची योजना तयार करणे कि जेथे नैसर्गिक आपत्ती उदा.भुंकप,हवाई अपघात पूर इ.मा.जिल्हाधिका-यांच्या सहकार्याने नैसर्गिक आपत्ती उदा.भुंकप, हवाई अपघात, पूर, इ.साठी आपत्कालीन व्यवस्थापनाची योजना तयार करणे</p> <p>१०) प्रत्येक जिल्ह्यासाठी पर्यावरणाच्या सद्यस्थितीबाबत अहवाल बनविणे</p> <p>११) वेगवेगळ्या जिल्ह्यामध्ये पर्यावरण वाहिनीच्या कामासाठी समन्वय साधणे</p> <p>१२) राष्ट्रीय नदी संवर्धन कृती आराखडा राज्यातील गोदावरी व कृष्णा नद्या स्वच्छतेसाठी समन्वय करणे</p> <p>१३) विधानमंडळाशी संबंधित कामकाज</p>	
४)	ड	शिपाई	S,ST,W,L.KC,PP,MF, RW,SE,C	<p>a)B,LV</p> <p>b)D,HH</p> <p>c)OA,OL,OAL, CP,LC,DW, AAV</p> <p>d)ASD(M,MOD),ID, SLD,MI</p> <p>e)MD Involving</p> <p>(a) to (d) above</p>	<p>१) कार्यालय उघडणे, कार्यालयातील टेबल, खुर्च्याची धूळ झटकणे, कार्यालयातील नस्त्या तसेच टपालाची ने-आण करणे</p> <p>आवश्यकतेनुसार अधिका-यांना चहा कॉफी पुरविणे, वरिष्ठ अधिकारी यांनी सोपविलेली कार्यालयीन कामे , तसेच कार्यासनात शिपाई पदाची कर्तव्ये बजावणे</p>	

Abbreviations :शारिरिक योग्यता

PHYSICAL REQUIREMENT ABBREVIATIONS USED: S=Sitting, ST=Standing, W=Walking, BN=Bending, L=Lifting, KC=Kneeling & Crouching, JU=Jumping, CRL= Crawling, CL=Climbing, PP=Pulling & Pushing, MF=Manipulation with Fingers, RW= Reading & Writing, SE= Seeing, H=Hearing, C=Communication

Abbreviations : दिव्यांग प्रवर्ग

CATEGORY ABBREVIATIONS USED : B= Bind, LV=Low Vision, D=Deaf, HH=Hard of Hearing, OA= One Arm, OL=One leg, BA= Both Arms, BL= Both Leg, OAL= One Arm and One leg, BLOA= Both leg & one arm. BLA= Both Legs Arms. CP= Cerebral Palsy, LC= Leprosy Cured, Dw= Dwarfism, AAV= Acid Attack Victims, MDy= Muscular Dystrophy, ASD= Autism Spectrum Disorder (M= Mild, MoD= Moderate), ID= Intellectual Disability, SLD= Specific Learning Disability, MI= Mental Illness, MD= Multiple Disabilities.